

Jeremia 17

- 1 De zonde van Juda is opgeschreven met een stift van ijzer, met een punt van diamant ingegrift op de schrijftafel van hun hart en op de hoorns van uw altaren.
- 2 Zoals zij aan hun kinderen denken, denken zij aan hun altaren en hun gewijde palen, bij bladerrijke bomen, op de hoge heuvels.
- 3 Mijn berg in het veld, uw vermogen, al uw schatten, zal Ik als buit geven – uw hoogten vanwege de zonde in heel uw gebied.
- 4 Dan zult u – en dat om uzelf – uw erfelijk bezit, dat Ik u gegeven heb, met rust moeten laten, want Ik zal u uw vijanden doen dienen in een land dat u niet kent. U hebt immers in Mijn toorn een vuur aangestoken, dat tot in eeuwigheid zal branden.
- 5 Zo zegt de HEERE: Vervloekt is de man die vertrouwt op een mens, en die een schepsel tot zijn arm stelt, terwijl zijn hart van de HEERE afwijkt.
- 6 Hij zal zijn als een kale struik in de vlakke, die het niet ziet wanneer het goede komt: hij verblijft op de droogste plekken in de woestijn, in zilt en onbewoond land.
- 7 Gezegend is de man die op de HEERE vertrouwt, wiens vertrouwen de HEERE is.
- 8 Hij zal zijn als een boom, die bij water geplant is, en die zijn wortels laat uitlopen bij een waterloop. Hij merkt het niet als er hitte komt, zijn blad blijft groen. Een jaar van droogte deert hem niet, en hij houdt niet op vrucht te dragen.
- 9 Arglistig is het hart, boven alles, ja, ongeneeslijk is het, wie zal het kennen?
- 10 Ik, de HEERE, doorgrond het hart, beproef de nieren, en dat om ieder te geven overeenkomstig zijn wegen, overeenkomstig de vrucht van zijn daden.
- 11 Wie rijkdom verwerft, maar niet op rechtmatige wijze, is als een patrijs die eieren uitbroedt, maar ze niet heeft gelegd. Op de helft van zijn dagen moet hij die achterlaten, in zijn einde blijkt hij een dwaas te zijn.
- 12 Een eretroon, een hoge plaats vanaf het begin, is de plaats van ons heiligdom.
- 13 HEERE, Hoop van Israël, allen die U verlaten, zullen beschaamd worden. Wie zich van mij afkeren, zullen in de aarde worden geschreven, want zij hebben de bron van het levende water, de HEERE, verlaten.
- 14 Genees mij, HEERE, en ik zal genezen worden, verlos mij, en ik zal verlost worden, want U bent mijn lofzang.
- 15 Zie, zij zeggen tegen mij: Waar is het woord van de HEERE? Laat het toch uitkomen!
- 16 Wat mij betreft, ik heb niet meer aangedrongen dan een herder achter U betaamde, naar een onheilsdag heb ik niet verlangd. U weet Zelf wat over mijn lippen kwam, het was voor Uw aangezicht.
- 17 Wees mij niet tot een verschrikking, U bent mijn toevlucht op een dag van onheil.
- 18 Laten mijn vervolgers beschaamd worden, maar laat mij niet beschaamd worden. Laten zij ontsteld zijn, maar laat mij niet ontsteld zijn. Breng over hen een dag van onheil, breek ze met een dubbele verbreking.
- 19 Zo heeft de HEERE tegen mij gezegd: Ga in de Volkspoort staan, waardoor de koningen van Juda binnenkomen en waardoor zij naar buiten gaan, ja, in alle poorten van Jeruzalem,
- 20 en zeg tegen hen: Hoor het woord van de HEERE, koningen van Juda, heel Juda en alle inwoners van Jeruzalem, die door deze poorten binnenkomen.
- 21 Zo zegt de HEERE: Wacht u er omwille van uw leven voor om op de sabbatdag een last te dragen en die door de poorten van Jeruzalem binnen te brengen.
- 22 Ook mag u op de sabbatdag geen last uit uw huizen naar buiten brengen en geen enkel werk mag u doen. U moet de sabbatdag heiligen, zoals Ik uw vaders geboden heb.
- 23 Zij hebben echter niet geluisterd en hun oor niet geneigd, maar zij waren halsstarrig door niet te luisteren en geen vermaning te aanvaarden.
- 24 Het zal echter gebeuren, als u daadwerkelijk naar Mij zult luisteren, spreekt de HEERE, door op de sabbatdag geen last door de poorten van deze stad naar binnen te brengen, en door de sabbatdag te heiligen en daarop geen enkel werk te doen,

25 dat dan koningen en vorsten, die op de troon van David zitten, door de poorten van deze stad naar binnen zullen komen, rijdend op wagens en op paarden, zij en hun vorsten, de mannen van Juda en de inwoners van Jeruzalem. Dan zal deze stad voor eeuwig bewoond blijven.

26 Zij zullen uit de steden van Juda komen, en uit de omstreken van Jeruzalem, uit het land van Benjamin, uit het Laagland, uit het Bergland en uit het Zuiderland, terwijl zij brandoffers, slachtoffers, graanoffers en wierook brengen, en terwijl zij lofoffers zullen brengen in het huis van de HEERE.

27 Maar als u niet naar Mij luistert door de sabbatdag te heiligen en door daarop geen last te dragen als u op de sabbatdag door de poorten van Jeruzalem binnenkomt, dan zal Ik een vuur aansteken in zijn poorten; dat zal de paleizen van Jeruzalem verteren, en het zal niet geblust worden.

Geloof en gedrag

De zonde van de Judeeërs zit diep in het hart. Er is blijkbaar een onverbreekelijke relatie tussen hun hart en hun dienst aan andere goden. In eerdere hoofdstukken heeft de HEERE Zich ook al diverse malen gestoten aan hun koppige harten. Hij komt er niet meer binnen. Ze laten Hem niet toe. Ze zijn helemaal van de andere goden. God geeft dit aan. Hij heeft gemerkt dat hetzelfde teken – dat in de hoornen van hun afgods-altaren staat – met eenzelfde diamantpunt in hun harten gegrift is.

Jeremia 17:1 De zonde van Juda is opgeschreven met een stift van ijzer, met een punt van diamant ingegrift op de schrijftafel van hun hart en op de hoorns van uw altaren. God schrikt van het menselijk hart. Wat de HEERE opmerkt is een direct verband tussen wat in het hart omgaat en het gedrag van mensen. Een ander geloof. Een heel ander leven.

Horens van het altaar

Het geloof en de manier van leven.

Wat wij zien is dat wel gebroken wordt met het geloof maar niet direct met de levensstijl. Men blijft – voor zover anderen dit kunnen beoordelen – de christelijke waarden en normen redelijk hoog houden. Er lijkt niet altijd een directe relatie tussen hart en handelen, tussen geloof en levenswandel te bestaan. Ook zijn er omgekeerd in onze tijd mensen die naar de kerk gaan – en naar het zich laat aanzien dus gelovig zijn – maar die op het punt van normen en waarden leven zoals het ze uitkomt. Men blijft gelovig maar lijkt dat vrij makkelijk los te koppelen van goed en kwaad in Bijbelse zin. Daar moet zich verder ook niemand mee bemoeien. Opmerkelijk. Misschien moeten we er ook niet teveel inleggen. In de kerken is zoveel verschil qua inhoud van geloof – en de levensstijl die daarbij zou passen – dat men zich vrij gemakkelijk allerlei vrijheden kan veroorloven zonder door te gaan voor ongelovig. De samenleving is – zoals men zegt – post-christelijk waarmee ook gezegd wil zijn dat je nog steeds kunt merken dat we uit een christelijke tijd komen. De normen en waarden die onze vaders hooghielden zijn misschien verwaterd, maar ze zijn er nog in afgeleide vorm dan. Als we de HEERE in Jeremia mogen geloven – en we doen er

verstandig aan dit te doen – dan kun je geloof en levenswandel niet los van elkaar zien. Het mag even goed gaan aan de ene of de andere kant, maar als het gat geslagen is bij het geloof gaat ook de levenswandel er aan en andersom.

De samenhang van geloof en de manier van leven.

Van 'de economie van genoeg' naar meer en nog meer.

In de jaren zestig/zeventig van de vorige eeuw werd het geloof vrij massaal losgelaten. In de jaren negentig en begin 2000 kun je goed zien waar het hart ligt van een volk – dat losgeraakt is van de God van de Bijbel – namelijk bij het grote geld. Het is de Heere Jezus Die zegt dat de mens voor de keus staat: of het geloof in de God van de Bijbel of het geld. Lucas 16:13 *Geen huisslaaf kan twee heren dienen, want hij zal of de ene haten en de ander liefhebben, of hij zal zich aan de ene hechten en de ander minachten. U kunt niet God dienen en de mammon.* Het verschil zit hem vermoedelijk in de mate waarin de mens zijn lot in eigen hand lijkt te hebben of juist uit handen geeft. Wie op de God van de Bijbel vertrouwt en zich aan Hem houdt, is afhankelijk van Gods bemoeienis met zijn persoonlijke situatie. Het spreekwoord zegt: *voor geld is alles te koop.* Wie over geld beschikt lijkt zijn eigen leven te kunnen regelen. Het is natuurlijk bedrog. Zo is liefde niet te koop en strandt het geld op de dood. Toch is er onmiskenbaar de suggestie dat de rijke alles in eigen hand heeft. Nu men de God van de Bijbel in Nederland massaal de rug toekent, heeft men zich gewend tot het grote geld. De banken veranderden van karakter; van geld goed beheeren gingen ze proberen goed geld te verdienen via beleggingen en woekerpolissen enzo. De geprivatiseerde – of semi-overheid geworden – Woningcorporaties, de Zorg, de NS, de Post alles werd veel meer markt- lees geldgericht. Was er eerder wellicht meer sprake van *de economie van het genoeg*, nu wordt alles ingezet op groei. De winst moet niet alleen groter zijn dan die van vorig jaar, maar komt ook boven op het bereikte resultaat van vorig jaar incl. de winst van toen. Ook de overheid heeft een lepel in de pan gelegd. Lucratieve zaken – althans in financieel opzicht – zoals *de prostitutie en de drugshandel en de lotto's en de gokbureaus* werden gelegaliseerd met als voordeel dat men belastingafdracht verplicht is en de overheid een deel van de opbrengst krijgt. Aan de opstelling van de overheid wordt zichtbaar dat de Bijbelse waarden en normen vervangen worden door de nieuwe norm van het geld. Men maakt legaal wat Bijbels gezien fout is. Men doet dat onder het mom van de nieuwe regel: 'Wat geld genereert is goed.' Maar de overheid is niet de enige met belangstelling voor het grote geld; de bankiers en beleggers gingen al voor. Toen het mis ging kon de belastingbetaler opdraven om de omgevallen banken overeind te houden. Nu verschillende woningcorporaties in de financiële problemen zitten, moeten de huurders de prijs betalen. De pensioenen kennen al jaren geen indexering. Men compenseert de geldontwaarding

niet waardoor de senioren de afgelopen en komende jaren zo'n 10 % verhoging van hun pensioen misliepen. De pensioenen en de AOW schoven in deze tijd twee jaar op van 65 naar 67 jaar hetgeen neer komt op miljoenen – al kunnen we vermoedelijk beter spreken van miljarden – die de Overheid en Pensioenverenigingen in hun zak kunnen houden. In de tijd van de crisis zijn veel woonhuizen onder water komen te staan; een flinke strop voor de eigenaars. Met andere woorden; in onze directe omgeving mag het er soms de schijn van hebben dat geloof los geleefd kan worden van normen en waarden, maar maatschappij-breed zien we het onloochenbare feit dat wie God verlaat, overloopt naar de Mammon oftewel het grote geld. Ook bepaalt het geld de nieuwe norm. Het is de grote vraag of een financiële crisis een mens tot inkeer kan brengen. Inmiddels zijn we ervaringen rijker en illusies armer. Het geld geeft zijn voorrangspitatie maar moeilijk op.

De godin Asjera

Precies hetzelfde zien we in de tijd van Jeremia. Jeremia 17:2,3 *Zoals zij aan hun kinderen denken, denken zij aan hun altaren en hun gewijde palen, bij bladerrijke bomen, op de hoge heuvels. Mijn berg in het veld, uw vermogen, al uw schatten, zal ik als buit geven – uw hoogten vanwege de zonde in heel uw gebied.* Het verbaast de HEERE hoe gemakkelijk hart en handelen samengaan niet alleen bij de ouders, maar ook bij de kinderen. Blijkbaar heeft de zonde bijzonder aantrekkelijke kanten. Ouders hoeven hun kinderen niet eens te dwingen. Ze doen helemaal uit zichzelf mee. Kom daar eens om als het gaat over het Bijbelse geloof. Zo lastig als het is om – menselijkerwijs gesproken – je kinderen mee te nemen en in de weg van het geloof op te voeden, zo gemakkelijk hebben ouders het die gebroken hebben met God en geloof. Jeremia 17:2 *Zoals zij aan hun kinderen denken, denken zij aan hun altaren en hun gewijde palen.* De kinderen huppelen achter hen aan. Niemand hoeft streng toe gesproken te worden. Het is nodig om iemand wakker te maken om op tijd in de kerk te zijn. Ook is het soms nodig elkaar eens ernstig onderhouden over volharding en trouw. Maar dit lijkt allemaal overbodig wanneer mensen eenmaal met God gebroken hebben. Die andere god – de god van het geld – lijkt veel aantrekkelijker. De Asjera lijkt vaak vereerd te worden in de vorm van een boom. Asjera zou voor een paar zaken staan: vruchtbaarheid en groei en bescherming. Wat men wil is voorspoed en geborgenheid en die god Asjera zou dat schenken. Dat nemen de kinderen heel makkelijk over van hun ouders.

De godin Asjera

Boeddha

Wij zijn niet meer van de afgoden. Dat zou je denken, maar als je een cent moet neerleggen voor elk huis in Nederland waar een beeld van Boeddha staat, word je behoorlijk geplunderd. In veel huizen is zelfs een soort van altaartje ingericht. Men brandt er kaarsjes en legt knuffels neer op verdrietige momenten. Het zal de meeste mensen een zorg zijn of de dingen die ze doen iets uit te staan hebben met het Boeddhisme. Men is nu eenmaal ongeneeslijk godsdienstig. Als men God kwijt is, moet er iets voor in de plaats komen. Een surrogaat-god. De lachende dikke Boeddha staat ook wel een beetje voor geborgenheid en succes. Men zal zeggen *dat men daar een goed gevoel bij heeft* of dat *het werkt* en of er dan iets achter zit of niet, dat is helemaal niet interessant. En als de Boeddha per ongeluk stuk is gevallen, wordt een nieuwe gehaald. In de tijd van Jeremia had men blijkbaar het gevoel dat je voor je geloof op de top van een heuvel moest zijn bij een groene boom. Ergens wel begrijpelijk misschien omdat je zo hoog op het land wat dichterbij de hemel zit, waar men de goden vermoedde. De groene boom zal wel met de vruchtbaarheid te maken hebben waar die goden voor stonden. Veel rijke mensen hadden vermoedelijk zo'n buiten compleet met altaar en veel geld; net zoals de mensen van vandaag een buiten hebben, maar dan misschien iets minder opvallend met een altaar. Er is hoe dan ook een onverbreekelijke relatie tussen geld en de nieuwe afgod. Vanaf het begin laat God merken hoe Hij hierin staat. God gaat dit niet tolereren. Alles wat die mensen opgebouwd hebben aan geld en goed laat de HEERE plunderen. Jeremia 17:3 *Mijn berg in het veld, uw vermogen, al uw schatten, zal ik als buit geven – uw hoogten vanwege de zonde in heel uw gebied.*

Bij bladrijke bomen en op hoge heuvels

Van kleur verschoten

De God van Israël en Juda wordt hier diep gekrenkt. Had Hij Zijn volk niet dit land van melk en honing geschonken? Is Hij het niet Die regen en zonneschijn geeft op zijn tijd? God had Zijn volk het land als *erfdeel* in bezit gegeven. Ze hadden niets toen ze kwamen. Het waren Nomaden. De HEERE had aan alle families van alle twaalf stammen een eigen gebied gegeven. Van *have-not's* waren ze bezitters geworden van een stuk land om te wonen en het te bebouwen. Een eigen huis en een landje om van te leven. Daar kwam nog iets bij: Ze waren niemands slaaf. Daarvan waren ze door God bevrijd. Bevrijd uit het slavenhuis van Egypte. Ze waren vrij. In een boek als dat van Hosea zie je de afschuw op het Gezicht van de HEERE. Hij schenkt voorspoed aan Zijn volk en wie wordt er voor gedankt, de Asjera. Terwijl die god niet eens bestaat. Het gaat de mensen blijkbaar niet om wie bestaat en wie niet. Het gaat om geluk. Om geld. Waren ze dan niet gelukkig, zo zult u zich afvragen? Jawel, maar er waren ontegenzeggelijk verschillen tussen rijk en arm. Ze wilden meer geluk, meer geld. Zoals zo vaak is ook hier *het betere* de vijand van *het goede*. Het goede leven met God en elkaar werd opgebroken. Eerder werkten de mensen met hun handen; toen gingen ze met hun ellebogen werken. Eerder hielden ze zich aan Bijbelse normen; toen lieten ze die los met het doel nog sneller, nog meer geld en geluk te genereren. Het is duidelijk dat de HEERE hier niet van gecharmeerd is. Niet alleen het geloof in de HEERE is ver te zoeken, maar men laat in snel tempo de geboden van God achter zich. Israël is – zo zouden we het vandaag misschien noemen – van kleur verschoten. Een samenstel van leven en geloven laat men achter zich om een hele andere manier van denken en geloven zich

eigen te maken. Het samenstel van de HEERE was als volgt: de mensen ontvingen land in eigendom uit handen van de HEERE. Het was de geloofsrelatie waardoor het volk gedragen werd. Door zoiets als *de sabbatswet* was er een herstel van verhoudingen en posities ingebouwd. Om de week. Om de zeven jaar. Om de vijftig jaar een tijd van rust en een nieuw begin. Niet direct gericht op groei, maar op herstel voor land en plant en mens en dier. Herstel van verhoudingen en relaties en bezittingen. Daarmee stond of viel het. Er was vrijheid wanneer men zich gelovig boog voor Gods ge- en verboden en die niet overtrad. Bij de nieuwe manier van denken is geld en goed een doel op zich geworden. Het is niet langer een zaak van afhankelijkheid en gebed en vertrouwen. De relatie met God ontbreekt. Sterker, om deze rijkdom te verwerven zijn allerlei ge- en verboden van God opzij gezet. Met het negeren van Gods aanwijzingen voor een goed en gezegend leven, verdween God ook Zelf hoe langer en meer uit de harten en gedachten van het volk. God wordt buitenspel gezet. Dat laat God niet toe. Als er iemand buitenspel komt te staan dan is dat het volk. Jeremia 17:4 *Dan zult u – en dat om uzelf – uw erfelijk bezit, dat Ik u gegeven heb, met rust moeten laten, want Ik zal u uw vijanden doen dienen in een land dat u niet kent. U hebt immers in Mijn toorn een vuur aangestoken, dat tot in eeuwigheid zal branden.* Nooit zal de HEERE accepteren dat Zijn eigen volk zich los van God manoeuvreert. God neemt het volk zijn erfdeel weer af en zijn vrijheid.

Het land Israel

Waar is de levensboom geplant? Aan water of in de woestijn?

Het valt op dat God ook in de tijd van Jeremia vasthoudt aan de metafoor van ‘de boom geplant aan water’. Jeremia 17:7,8 *Gezegend is de man die op de HEERE vertrouwt, wiens vertrouwen de HEERE is. Hij zal zijn als een boom, die bij water geplant is, en die zijn wortels laat uitlopen bij een waterloop. Hij merkt het niet als er hitte komt, zijn blad blijft groen. Een jaar van droogte deert hem niet, en hij houdt niet op vrucht te dragen.* Je kunt je afvragen of die metafoor voor de gelovige – als een boom aan het water – ook opgaat in een tijd dat het merendeel van de mensen zich van God heeft afgekeerd en er andere wetmatigheden lijken op te treden in een volk, in de economie en de cultuur. Blijkbaar maakt het niet uit hoeveel mensen in dit concept geloven. God zorgt ervoor dat het werkt voor ieder mens die gelooft in God en zich aan Hem houdt. We kennen de metafoor. De HEERE gebruikt dit beeld ook in andere Bijbelgedeeltes. Zoals

Gezegend wie op de HEERE vertrouwt zal zijn als een boom, geplant aan waterbeken.

Psalm 1

Welzalig de man die niet wandelt in de raad van de goddelozen, die niet staat op de weg van de zondaars, die niet zit op de zetel van de spotters,

maar die zijn vreugde vindt in de wet van de HEERE en Zijn wet dag en nacht overdenkt. Want hij zal zijn als een boom, geplant aan waterbeken, die zijn vrucht geeft op zijn tijd, waarvan het blad niet afvalt; al wat hij doet, zal goed gelukken. Maar zo zijn de goddelozen niet: die zijn juist als het kaf, dat de wind wegblaast. Daarom blijven de goddelozen niet staande in het gericht, de zondaars niet in de gemeenschap van de rechtvaardigen. Want de HEERE kent de weg van de rechtvaardigen, maar de weg van de goddelozen zal vergaan.

Psalm 92:13-16

De rechtvaardige zal groeien als een palmboom, hij zal opgroeien als een ceder op de Libanon. Wie in het huis van de HEERE geplant zijn, die mogen groeien in de voorhoven van onze God. In de ouderdom zullen zij nog vruchten dragen, zij zullen fris en groen zijn, om te verkondigen dat de HEERE waarachtig is; Hij is mijn rots en in Hem is geen onrecht.

Niemand van ons hoeft zich zenuwachtig te maken. Ook niet als je je familie, vrienden of burens of zelfs medegelovigen achter het grote geld aan ziet lopen. Wie op de HEERE vertrouwt en zich aan Hem houdt, wordt gezegend. Zo iemand heeft de langste adem. Hij en zij overleeft de crises van de tijd.

De gelovige is als een boom aan het water.

Een afgod is iets wat we zelf maken.

Soms krijg je het gevoel – als de wereld om je heen zo verandert – dat je geen andere keus hebt dan om mee te doen. Je moet zelf ook anders worden anders loopt het niet goed met je af. Als iedereen naar de trein gaat rennen – die daarna nog 10 minuten op het spoor stilstaat – krijg je zelf ook de kriebels om mee te rennen. Heb je wat gemist? Vertrekt de trein toch eerder? Het is altijd haasten op de stations vanwege die paar zenuwachtige types. Maar bij de HEERE hoeven wij niet in de zenuwen te zitten. De mensen mogen veranderen God blijft dezelfde. Hij verandert de regels niet tijdens het spel. Jeremia 17:5-7 *Zo zegt de HEERE: Vervloekt is de man die vertrouwt op een mens, en die een schepsel tot zijn arm stelt, terwijl zijn hart van de HEERE afwijkt. Hij zal zijn als een kale struik in de vlakke, die het niet ziet wanneer het goede komt: hij verblijft op de droogste plekken in de woestijn, in zilt en onbewoond land. Gezegend is de man die op de HEERE vertrouwt, wiens vertrouwen de HEERE is.* Het valt op dat hier geen sprake is van vertrouwen op andere goden. Dat zou je misschien wel verwachten omdat de HEERE in eerste instantie let op de relatie van het menselijk hart met het altaar van zijn nieuwe afgod. De vraag is of het geloof in een afgod anders is dan vertrouwen op menselijke kracht en initiatief? De afgod heeft men zelf gemaakt. Het is een menselijk product

gemaakt van hout en zilver en goud en spijkers. Het mag nog zo mysterieus lijken, feit is en blijft dat iemand de opdracht gaf om god zus en zo te leveren. Afgodsdienst is feitelijk niet veel anders dan vertrouwen op vlees, zoals de Bijbel dat noemt. Dat woord vlees lezen we in de grondtekst van Jeremia 17:5 NBG *Zo zegt de HEERE: Vervloekt is de man die op een mens vertrouwt en vlees tot zijn arm stelt, wiens hart van de HEERE wijkt.* Op vlees vertrouwen dat is op menselijke prestaties en mogelijkheden vertrouwen. Niet alleen is het vlees verstoken van vertrouwen op God, maar er wordt door het vlees ook geen rekening gehouden met God. NB met menselijk 'vlees' (=prestatie) kan heel wat worden opgebouwd. De toren van Babel bijvoorbeeld was een productie van menselijk vlees dwz. zonder God. Laten we ons niet vergissen, het zogenaamde vlees heeft bijvoorbeeld sinds de tijd van de Verlichting grote prestaties geleverd. Ieder mens kan bijna niet anders dan onder de indruk raken van wat de mens opgebouwd heeft aan techniek en kunst en cultuur en wetenschap en industrie. Ook al kunnen wij het relativiseren en blijft het buitengewoon kwetsbaar en nietig in Gods ogen, het lijkt heel wat. Het feit dat men God buitengesloten heeft is de kracht, maar tegelijkertijd de grote zwakheid van het bouwwerk dat *moderne menselijke cultuur* heet. In het boek Johannes zien wij hoe God in Christus als het ware een nieuwe bodem onder de nieuwe mensheid legt juist op het punt van *het vlees*. Van de Heere Jezus wordt gezegd dat Hij vlees werd. Johannes 1:14 *Het Woord is vlees geworden.* Jezus deed deze vreemde ruil; Hij werd van God mens, zodat wij als mens *kind van God* zouden kunnen worden. Door Zijn dood en opstanding heeft de Heere Jezus de mogelijkheid geopend voor in principe ieder mens om op een nieuwe manier in het leven te gaan staan; vanuit een nieuw beginsel. Johannes 1:11-13 HSV *Hij kwam tot het Zijne, maar de Zijnen hebben Hem niet aangenomen. Maar allen die Hem aangenomen hebben, hun heeft Hij macht gegeven kinderen van God te worden, namelijk die in Zijn Naam geloven; die niet uit bloed, niet uit de wil van vlees en ook niet uit de wil van een man, maar uit God geboren zijn.* Wat gebeurt er met degene die het Evangelie van de Heere Jezus aanneemt? Zo iemand wordt opnieuw geboren. Hij of zij komt niet langer voort uit de wil van een mens of de wil van het vlees, maar is uit God geboren. Hier – in Christus – ligt voor de gelovige een nieuwe begin om vanuit het geloof en het Godsvertrouwen en de Geest te leven.

De niet-gelovige is als een struik in een dorre vlakte.

Gij zult de meerderheid in het kwaad niet volgen

Het doet aangenaam aan dat de HEERE deze metafoor – van de boom aan het water – volhoudt ook in een tijd waarin de meeste mensen zich in Juda en Jeruzalem van Hem afgekeerd hebben. Dat is een enorme bemoediging voor de gelovige die op God vertrouwt en zich aan Hem houdt. Ga niet mee met de massa. Blijf op God vertrouwen en houd rekening met Gods ge- en verboden. Dan zal Hij u zegenen. Ondanks het feit dat een groot deel van de bevolking probeert met handen en voeten het grote geld bij elkaar te schrapen, blijft de belofte van God onveranderd. God zal de gelovige zegenen;

een zegen die hij en zij ondervinden in hun persoonlijk leven, gezondheid en voorspoed. Al zal de nieuwjaarswens hier leidinggevend blijven: 'Veel heil en zegen.' Het heil – delen de schatten en gaven van Christus – is ons liever dan voorspoed en gezondheid. God blijft de mensen die hun inkomen op eerlijke manier verdienen te hulp komen. Ook als de wereld zich ontwikkelt in een verkeerde richting wordt de goede richting niet geblokkeerd. Integendeel God zet de zegen en de vloek er tegen aan. Vloek voor de mens die Hem verlaat en in het vervolg vertrouwt op zijn eigen slimheid en van wat hij opgebouwd heeft aan relaties. Vervloekt is de mens die God niet langer vertrouwt maar zich ook niet aan Hem houdt. Jeremia 17:5 *Zo zegt de HEERE: Vervloekt is de man die vertrouwt op een mens, en die een schepsel tot zijn arm stelt, terwijl zijn hart van de HEERE afwijkt.* Maar de zegen blijft God schenken aan de mens van wie het tegenovergestelde geldt. Hij en zij vertrouwen op de HEERE en houden bij alles wat ze doen rekening met de geboden van God. Voor hen blijft de HEERE een zegen in het vooruitzicht stellen. Jeremia 17:7 *Gezegend is de man die op de HEERE vertrouwt, wiens vertrouwen de HEERE is.* Het moet duidelijk zijn dat God Zich via Jeremia keert tegen de mensen die op oneigenlijke manieren aan hun geld komen. God heeft niets tegen eerlijke arbeid. Gods heeft iets tegen leugen en fraude en diefstal. God heeft iets tegen mensen voor wie alles geoorloofd lijkt als ze maar aan hun geld komen. Jeremia 17:11 *Wie rijkdom verwerft, maar niet op rechtmatige wijze, is als een patrijs die eieren uitbroedt, maar ze niet heeft gelegd. Op de helft van zijn dagen moet hij die achterlaten, in zijn einde blijkt hij een dwaas te zijn.* Het kan zijn dat iemand met slinkse streken veel geld binnenhaalt maar hij zal er niet lang van genieten. Wat zegt het spreekwoord? *Gauw gewonnen, gauw geronnen.* Zo heb je het en zo ben je het ook weer kwijt. Heel even lijkt het ergens op maar God zorgt er persoonlijk voor dat dit niet van lange duur is.

Zoals een patrijs eieren uitbroedt die ze niet heeft gelegd, zo is een mens die op oneerlijke wijze rijkdom verwerft.

Het welvaartschristendom.

Er zijn kerken die hier op voortborduren. Zij propageren een soort van welvaartschristendom. Sommige kerken noemen zich er zelfs naar: *the prosperity church*. Zij proberen van de nood een deugd te maken. Ze zetten de boel op de kop: De keuze voor God en deze kerk zou een mens geen windeieren leggen. Ervaringen uit het verleden mogen dan geen garantie voor de toekomst zijn, maar de grote auto's op het kerkplein wijzen op een dikke portemonnee van de kerkgangers. Wil iemand snel rijk worden dan lijkt de kerk een uitgekende route te kennen. Wij moeten dit idee ver van ons werpen. Sinds wanneer is rijkdom aan geld en goederen het doel van een christen? De welvaartschristenen laten de kerk bedoeld of onbedoeld van kleur verschieten. Zij leggen – net als de

wereld – het accent niet op God en geloof en gehoorzaamheid, maar op het resultaat dat men daarmee denkt te verkrijgen. Men realiseert zich blijkbaar niet dat iemand niet kan geloven met het doel zichzelf te verrijken. Het doel van het geloof is de eer en de dienst aan God en de mensen. Als geld het doel is zul je ontegenzeggelijk na verloop van tijd zien dat de diamantenstift zijn teken grift. Of dat nu het geval is bij het gedrag dat tegen God indruist of bij het wegebbende geloof in God. De veerboot met scholieren die een tijd geleden schipbreuk leed in Azië bleek van een christelijke eigenaar te zijn. Hij was miljardair en de voorganger van een evangelische baptistengemeente. Hij had 100.000 volgelingen. Hij had de boot laten vergroten zonder zich aan de veiligheidsregels te houden. Paulus heeft er nog zo voor gewaarschuwd dat rijkdom nooit het doel van een christen kan zijn. 1 Timotheüs 6:6-10 *Maar de godsvrucht is inderdaad een bron van grote winst, vergezeld van tevredenheid. Want wij hebben niets de wereld ingedragen, het is duidelijk dat wij ook niets daaruit kunnen wegdragen. Als wij echter voedsel en kleding hebben, zullen wij daarmee tevreden zijn. Maar wie rijk willen worden, vallen in verzoeking en in een strik en in veel dwaze en schadelijke begeerten, die de mensen doen wegzinken in verderf en ondergang. Want geldzucht is een wortel van alle kwaad. Door daarnaar te verlangen, zijn sommigen afgedwaald van het geloof, en hebben zich met vele smarten doorstoken.* Sommige mensen vallen echt met open ogen in een valkuil waar ze door iedereen voor gewaarschuwd zijn. Zoals ook die kapitein uit Zuid Korea.

Er zijn mensen met dollartekens in de ogen.

Ook als een mens aan de goede kant staat, kan het leven zwaar worden.

Een reëel aspect in de metafoor is 'de zware tijd' voor degene naar wie Gods zegen uitgaat. De gelovige heeft het niet altijd goed. Na jaren van voorspoed en gezondheid kan er zomaar dip komen. Zeven magere jaren na zeven vette jaren, zoals bij Jozef. Wat echt nodig is lijkt dan afwezig. Maar, zegt de HEERE, de zegen die Ik aan gelovige mensen schenk is van die orde dat ze ook de klappen goed kunnen opvangen. Die mensen zijn echt niet direct uit het lood. Jeremia 17:8 *Hij zal zijn als een boom, die bij water geplant is, en die zijn wortels laat uitlopen bij een waterloop. Hij merkt het niet als er hitte komt, zijn blad blijft groen. Een jaar van droogte deert hem niet, en hij houdt niet op vrucht te dragen.* Er is hitte, misschien wel ondraaglijke hitte maar de boom aan het water blijft overeind. Er zijn tijden van droogte waardoor de rivier mogelijk teruggebracht wordt tot een klein stroompje, maar de boom heeft zijn wortels uitgeslagen naar het vocht dat hem ook door zo'n droge periode heen haalt. Zie je, het beeld is niet alleen maar rooskleurig. Er is vrijheid en voorspoed, maar er kan ook zomaar een ernstige tegenslag zijn om niet te spreken van tegenspoed. Daar komen we met hulp van God en mensen ook wel weer bovenop. Toch lijkt het verstandig de verwachtingen reëel te houden. Laten we de moeite die ons in dit leven kan overkomen niet onderschatten. Kijk eens naar Jeremia. Het is waar, later blijkt dat hij ook nog wel wat geld achter de hand heeft. Het is

geen armoedzaaier, deze profeet van God. Maar het zit hem niet mee, integendeel. Het gaat om ondergang en nood en bijna dood. Het is een escape die God hem geeft, maar het is wel – wat wij zouden noemen – een narrow escape. Hij schreeuwt het uit in zijn gebed tot God in Jeremia 17:17,18 *Wees mij niet tot een verschrikking, U bent mijn toevlucht op een dag van onheil. Laten mijn vervolgers beschaamd worden, maar laat mij niet beschaamd worden. Laten zij ontsteld zijn, maar laat mij niet ontsteld zijn. Breng over hen een dag van onheil, breek ze met een dubbele verbreking.* Het is echt ‘er op of er onder.’ Het wordt ‘er op’, maar een ding is wel duidelijk: God heeft ons geen rozentuin beloofd. De HEERE stelt ons nergens een ongestoorde rust in het vooruitzicht. Integendeel, het kan stormen in het leven van een christen. Zo erg dat zijn hele huis ondersteboven geblazen lijkt te worden. Maar zover komt het niet. Want God is er ook nog.

God heeft ons geen rozentuin beloofd.

Een ferme geloofsbelijdenis

Laten we eens van dichtbij bezien hoe de profeet Jeremia zich teweer stelt. Hij begint met de verheffing van Gods Naam. In alle toonaarden benoemt de profeet de hoogheid en heerlijkheid van de God van Israël. Dat is iets wat zijn tegenstanders volkomen ontbreekt. Zij hebben hun vertrouwen op God volstrekt opgegeven en gaan hun eigen wegen. Maar voor de profeet ligt dit anders. Als een figuurlijk fort roept Hij de bescherming in van een machtig God. Het is een geloofsbelijdenis. Jeremia 17:12,13 *Een eretoon, een hoge plaats vanaf het begin, is de plaats van ons heiligdom. HEERE, Hoop van Israël, allen die U verlaten, zullen beschaamd worden. Wie zich van mij afkeren, zullen in de aarde worden geschreven, want zij hebben de bron van het levende water, de HEERE, verlaten.* Dwars tegen de geloofsafval in houdt Jeremia vast aan het geloof dat Israël tot op dat moment gedragen heeft. Hoewel verreweg in de minderheid heeft Jeremia toch ook nog het lef om aan zijn omgeving duidelijk te maken dat het hen – die zich van God afkeren – slecht zal vergaan. ‘Van dat soort mensen wordt de naam in het stof geschreven’, zegt hij. Een beetje wind of een groepje passanten en van hun naam wordt niets teruggevonden. Uitgewist. Een prachtige metafoor voor een trieste werkelijkheid van god-verlaters. Opnieuw wordt God de *bron van levend water* genoemd, een begrip dat de dwaasheid van de mens die zich van God afkeert, laat uitkomen. Water is een eerste levensbehoefte. Men zet – door God de rug toe te keren – zijn eigen leven op het spel. Onbegrijpelijk. En heel onverstandig. Maar goed, het gebeurt toch. Toen en ook vandaag. Er zijn nogal wat mensen die God de rug hebben toegekeerd in Nederland en dachten met *de gold rush* mee te doen. Rijk zouden ze worden. Maar het leven is hen soms bij de handen afgebroken; werkeloos, gescheiden, huis onder water. Ze kijken om zich heen. Zij zouden het toch beter krijgen. Ze zouden het toch beter doen. Ja er zijn mensen die het buiten kerk en geloof beter lijken te doen, maar de meerderheid van dat soort mensen lijkt zijn wonden en is nu druk aan het sparen om de schade toch enigszins beperkt te houden. De weg terug naar geloof en kerk lijkt uitgesloten maar waarom zou iemand niet terug zou kunnen komen op een

onzalig besluit? Alleen wie op God vertrouwt en zich aan Hem houdt heeft toekomst en uitzicht op echte rijkdom.

Wie van U weggaan, zullen in het stof worden geschreven.

God let niet alleen op geloof, maar ook op de manier van leven.

Laten we eerlijk zijn, het is allemaal zo dichtbij. Wij die gered worden, schuren langs de afgrond. Ook wij ontkomen – als we er al aan ontkomen – op het nippertje aan de verleiding om mee te doen met de massa. ‘Go with the flow.’ Waarom niet? Het snelle rijke leven. We hebben het al eerder tegen elkaar gezegd: de rechtvaardige ontkomt ternauwernood. Ook Jeremia heeft daar last van. Het menselijk hart – en daar gaat het over in dit hoofdstuk – is bedrieglijk. Soms hebben mensen de neiging af te gaan op hun gevoel. Dan roepen ze iets als: ‘Ik voelde dat ik dit doen moest.’ Maar als je vervolgens hoort ‘wat ze zogenaamd moesten doen vanuit die stille raadgever in hun binnenste’, dan is hart soms een wel heel mooi woord voor het kwaad. Er zijn nog al wat vrome woorden gewijd aan wat bij nader inzien weinig anders is dan ‘een volstrekt foute ingeving.’ Zowel in het begin als verderop in Jeremia 17 spijkt de HEERE het menselijke hart als volstrekt onbetrouwbaar aan de schandpaal. Het menselijk hart is echt niet altijd de zetel van *het recht* of van *het geweten*. Alles kan in iemands hart opkomen hetzij goed hetzij kwaad. Maar omdat het ons hart betreft – iets wat blijkbaar *goed voelt* – neemt de HEERE er in Jeremia 17 onmiskkenbaar afstand van. ‘Weet je wat, zegt de HEERE – Die niet van hoge gevoelens en mooie praatjes houdt – Ik kijk altijd gewoon naar het gedrag van de mens.’ Daarop wordt een mens beoordeeld het zij goed hetzij kwaad. Is een daad een overtreding van de wet van God dan is het verkeerd, hoe schoon de bron van deze actie ook mag zijn. Maar is een daad goed en volgens de regels dan komt het voort uit een goed hart. God beoordeelt ons leven objectief. God let niet op onze woorden of gevoelens, maar op onze daden. Jeremia 17:9,10 *Arglistig is het hart, boven alles, ja, ongeneeslijk is het, wie zal het kennen? Ik, de HEERE, doorgrond het hart, beproef de nieren, en dat om ieder te geven overeenkomstig zijn wegen, overeenkomstig de vrucht van zijn daden.* De volgende zin bevestigt dat het om Bijbelse normen en waarden gaat oftewel om de praktijk van het geloofsleven. Jeremia 17:11 *Wie rijkdom verwerft, maar niet op rechtmatige wijze, is als een patrijs die eieren uitbroedt, maar ze niet heeft gelegd. Op de helft van zijn dagen moet hij die achterlaten, in zijn einde blijkt hij een dwaas te zijn.* We moeten christelijk leven, anders komt het niet goed. Met *christelijk* wordt zoiets bedoeld als eerlijk of fatsoenlijk.

Toevlucht zoekend geloof.

Al lezende in Jeremia slaat de schrik je soms om het hart. Je dacht dat je aan de goede kant stond, maar dit oordeel van God komt wel heel dichtbij. Je dacht altijd dat je anders was, anders dacht, anders in elkaar stak dan je omgeving, maar dan blijkt zomaar dat – zoals men dat noemt – ‘niets

menselijks ons vreemd is.’ Dat is wel even schrikken. ‘Doe daar dan wat aan’, zou je zeggen. Ja maar dat was nu net de gedachte. Dat je daar al wel voldoende aan deed. Het blijkt niet altijd te werken. Is het om die reden dat Jeremia naar God vlucht met een hevig gebed en een verzoek of God hem kan geven wat hemzelf volstrekt ontbreekt. Of God toch alst-U-blijft wil voorzien in wat Jeremia zelf niet in huis heeft. Jeremia 17:14 *Genees mij, HEERE, en ik zal genezen worden, verlos mij, en ik zal verlost worden, want U bent mijn lofzang.* Zie je dat? Jeremia voelt zich ziek en bidt om genezing. Hij voelt zich verloren en bidt om veiligheid. Is hij dan echt ziek? De metafoor voor ziekte en de arts slaat in de Bijbel – kijk maar bij de Heere Jezus – op het hart, namelijk op de gerechtigheid die ons van nature ontbreekt. Marcus 2:17 *En toen Jezus dat hoorde, zei Hij tegen hen: Wie gezond zijn, hebben geen dokter nodig, maar wie ziek zijn. Ik ben niet gekomen om rechtvaardigen tot bekering te roepen, maar zondaars.* God moet ons redden anders gaan we verloren. God moet ons genezen anders sterven we aan het onrecht waarmee ook ons hart vol is. Is God dan verantwoordelijk? Nee, we zijn zelf verantwoordelijk om genezing en gerechtigheid en veiligheid bij God te zoeken. God geeft het ruimhartig aan ieder die het bij Hem zoekt. Lang niet alle mensen kloppen bij Hem aan, maar wie dat wel doet vindt een open deur bij God. God is blij dat we aankloppen en schenkt ons gerechtigheid die we van onszelf niet hebben, uit genade. Het is *het toevluchtzoekend geloof* van een mens die door de nood gedreven – door de nood van zijn eigen zonden en de onbetrouwbaarheid van het eigen hart – naar God vlucht. Wij vinden als mens zelf geen antwoord op de uitdagingen van de tijd en de zondige kwetsbaarheid van ons eigen leven. Alleen God kan het antwoord geven in vrede, rechtvaardigheid en kracht en wijsheid. Het zal worden een leven uit God of niet.

Genees mij, HEERE, dan zal ik gezond zijn.

Geen idylle

God bemoedigt de gelovige met de metafoor van ‘de boom geplant bij een rivier’. Die boom blijft staan en groeit en bloeit door alle seizoenen – zomer, herfst, winter en lente – heen. Dat de werkelijkheid niet anders is, zien we bij Jeremia. Hij is echt angstig. Hij is onzeker over de uitkomst. Zijn omgeving heeft helemaal genoeg van hem. Ze willen dat hij zijn mond houdt. Ze maken hem grote verwijten. ‘Wat wil je nou?’, roepen ze tegen hem. Juda en Jeruzalem zouden verwoest worden. Nou – ze weten niet of Jeremia dat gezien heeft – maar volgens hen staan stad en stam nog recht overeind. ‘Wat zit je te zeuren met je ellendige verhalen over oordeel en straf. Er klopt helemaal niets van. En toch loop je ons maar te stangen.’ Hij, Jeremia zou hun ondergang wensen. Jeremia weet dat dit onzin is. Wij weten wat dit onzin is. God weet het. Maar Jeremia is wel alleen en heeft met een grote groep mensen te maken die zich steeds vijandiger beginnen op te stellen. Soms weet Jeremia het zelf ook niet meer. Is het waar dat hij hun ondergang wil? Heeft hij zijn persoonlijke stempel teveel op de profetieën gezet. Is hij het, Jeremia die spreekt? Overschreeuwt hij God? Hij zou niet de eerste profeet zijn die God de touwtjes uit handen neemt. Jeremia schreeuwt het uit in zijn gebed ‘dat dit niet waar is.’ Hij is profeet. Hij is woordvoerder van God. Hij heeft altijd naar beste weten en kunnen doorgegeven wat God zegt. Jeremia had twee dingen kunnen doen: Hij had weg

kunnen rennen. 'Ik ga die boodschap niet doorgeven.' Dat heeft hij niet gedaan. Hij had er ook nog eens een schepje bovenop kunnen doen, alsof hij blij was met Gods oordeel over zijn eigen mensen. Maar daar heeft hij zich ook nooit aan bezondigd. Jeremia 17:15,16 *Zie, zij zeggen tegen mij: Waar is het woord van de HEERE? Laat het toch uitkomen! Wat mij betreft, ik heb niet meer aangedrongen dan een herder achter U betaamde, naar een onheilsdag heb ik niet verlangd. U weet Zelf wat over mijn lippen kwam, het was voor Uw aangezicht.* Jeremia was loyaal aan God en op zijn manier ook aan de mensen. Ze kunnen hem dit niet persoonlijk verwijten. Maar dat doen ze wel. Jeremia is echt bang dat ze hem op een foute dag te grazen zullen nemen en dat hij het met de dood moet bekopen. Zover zal God het toch niet laten komen? Jeremia doet een laatste beroep op Gods hulp. Jeremia 17:17,18 *Wees mij niet tot een verschrikking, U bent mijn toevlucht op een dag van onheil. Laten mijn vervolgers beschaamd worden, maar laat mij niet beschaamd worden. Laten zij ontsteld zijn, maar laat mij niet ontsteld zijn. Breng over hen een dag van onheil, breek ze met een dubbele verbreking.* Sommige mensen vinden dat Jeremia te ver gaat als hij zijn tegenstanders dood wenst. Dat liegt er niet om inderdaad maar het was wel 'hij of zij'. Het is een hartstochtelijk beroep op God.

Wat mij betreft, ik heb niet meer aangedrongen dan een herder achter U betaamde.

Het ging niet goed met de onderhouding van de sabbat.

Er zijn commentaren die zich afvragen wat het slot van Jeremia 17 daar doet. Er zou volgens hen met de onderhouding van de sabbat in die tijd weinig mis zijn. We kunnen dit niet controleren, maar het feit dat Jeremia dit moet zeggen tegen de vorsten en andere hoogwaardigheidsbekleders – en feitelijk tegen alle inwoners van Jeruzalem – zegt op zijn minst dat er volgens de HEERE en zijn profeet iets flink mis is met de heiliging van de rustdag op dat moment.

Andere gegevens bevestigen dat het op het punt van de sabbatsviering al decennia mis moet zijn geweest. In de buurt van de zeventig jaar dat het volk in ballingschap wordt gehouden vind je soms ook een opgave van redenen: *'dan zal het land zijn sabbatten terugkrijgen.'* Al die jaren was er niets aan de rustdag gedaan. Het land was uitgemergeld. Voor het land was de ballingschap een heilzame rustperiode die God had ingelast om het land zijn herstel te geven. Iets wat het volk blijkbaar aan het land had onthouden. 2 Kronieken 36:20,21 *En wie overgebleven was van het zwaard, voerde hij weg naar Babel, en zij werden hem en zijn zonen tot slaven, tot het koninkrijk van Perzië ging regeren,*

21om het woord van de HEERE, bij monde van Jeremia gesproken, te vervullen, totdat het land behagen zou scheppen in zijn sabbatsjaren. Het rustte al de dagen van de verwoesting, totdat de zeventig jaar vervuld waren. Je mag aannemen dat de Kroniekschrijver dit niet had gezegd als Israël en Juda de sabbat altijd trouw hadden onderhouden. Het was al minstens 70 jaar mis op dit punt.

Sabbat de dag waarmee men zijn loyaliteit aan God kan laten zien.

Men kan zich afvragen wat de HEERE bewogen heeft met dit sabbatsvoorstel. Eén ding is wel duidelijk: inhoudelijk sluit het bijzonder goed aan bij dit hoofdstuk. Dit hoofdstuk gaat om de vraag: 'Wie vertrouw je en aan wie houd je je?' Eén dag in de week niet werken (negatief gezegd) of (positief gezegd) één dag in de week inruimen voor God en mens en dier, vraagt van een mens een groot vertrouwen. Er zijn perioden in de winter dat je als boer niet veel kunt doen op het land, maar er zijn in de oogsttijd weken dat je het liefst door zou willen gaan. Op het gebied van de koophandel was Israël het enige volk dat zoiets had als een rustdag waarop niet gewerkt en niet gehandeld mocht worden. De buitenlandse kooplieden hielden daar geen rekening mee. Israël moest ze echt buiten de poort houden anders zou wat hen betreft de handel gewoon doorgaan. Hier leven 'de dominee en de koopman' die in ons allen zit op gespannen voet met elkaar. De sabbat vormt het vierde gebod van de tien geboden. Letterlijk lezen we in Exodus 20:8-11 *Gedenk de sabbatdag, dat u die heiligt. Zes dagen zult u arbeiden en al uw werk doen, maar de zevende dag is de sabbat van de HEERE, uw God. Dan zult u geen enkel werk doen, u, noch uw zoon, noch uw dochter, noch uw dienaar, noch uw dienares, noch uw vee, noch uw vreemdeling die binnen uw poorten is. Want in zes dagen heeft de HEERE de hemel en de aarde gemaakt, de zee, en al wat erin is, en Hij rustte op de zevende dag. Daarom zegende de HEERE de sabbatdag, en heiligde die.* Het is een gebod van de HEERE. Het volk van Juda en Jeruzalem kan gewoon aan God laten zien dat ze Hem niet alleen vertrouwen, maar ook gehoorzamen; de twee dragers van dit hoofdstuk. Tegelijkertijd is het ook een zaak van vertrouwen. Mensen die zich aan de rustdag houden moeten soms met lede ogen toezien hoe hun rijpe koren door de storm wordt platgeslagen of lopen belangrijke en gunstige handelscontracten mis, omdat anderen juist op die dag wel toehappen. Het is een dag waarop het geloof van Israël zichtbaar wordt. Dat merk je aan het feit dat de sabbat 'een teken van het verbond' genoemd wordt. Exodus 31:16 *Laat de Israëlieten dan de sabbat in acht nemen, door de sabbat te houden, al hun generaties door, als een eeuwig verbond.* Met tekenen als de besnijdenis en de verplichte wekelijkse rustdag snijdt de HEERE Zijn volk diep in het vlees. De tekenen vragen van het volk om hun vertrouwen op God te stellen en niet op eigen inzicht of prestatie.

De sabbat is een dag om te laten zien waar je hart ligt

Wat bewoog de HEERE met dit sabbatsvoorstel? Het kan zijn dat de HEERE de mensen van Juda en

Jeruzalem op de proeft stelt. 'Laat dat dan maar eens zien', moet de HEERE overwogen hebben. Ze mogen hun afhankelijkheid aan God laten zien. Als daar niets mis mee is, zal dit voor hen geen al te groot probleem zijn. Laat ze gewoon op *de sabbat* zich onthouden van handel en van werk. Ze moeten het openbare leven een dag in de week stilleggen. Jeremia 17:21-22 *Zo zegt de HEERE: Wacht u er omwille van uw leven voor om op de sabbatdag een last te dragen en die door de poorten van Jeruzalem binnen te brengen. Ook mag u op de sabbatdag geen last uit uw huizen naar buiten brengen en geen enkel werk mag u doen. U moet de sabbatdag heiligen, zoals ik uw vaders geboden heb.* Maar – je voelt hem al aankomen – dat gaat niet gebeuren. De voorouders trokken zich ook al weinig aan van dit gebod. Jeremia 17:23 *Zij hebben echter niet geluisterd en hun oor niet geneigd, maar zij waren halsstarrig door niet te luisteren en geen vermaning te aanvaarden.* Het volk van Juda mag laten zien dat zij hier anders mee omgaan. Dat ze anders zijn dan hun voorouders. *Als jullie wel naar mij luisteren,* zegt de HEERE, dat zou een verademing zijn. God belooft dat Hij in dat geval het oordeel zal weghalen dat boven de stad hangt als een donkere wolk. De HEERE zegt; 'Als jullie je aan het sabbatsgebod houden, *dan zal deze stad voor eeuwig bewoond blijven.*' Niet alleen zou de politieke gemeenschap van koning en hoogwaardigheidsbekleders, maar ook de religieuze gemeenschap en de dienst aan God in de tempel een mooi herstel te zien geven. Maar wat blijkt? De loyaliteit aan de HEERE is gewoon verdwenen. Men wil geen oordeel, maar ook geen bekering. Het vertrouwen op God heeft plaats gemaakt voor andere goden en altaren. Die goden zeuren tenminste niet over gehoorzaamheid. Voor hun gevoel zijn de Judeeërs echt vrij. 'Vrij van God', zeg maar. Ze mogen van de nieuwe goden doen wat ze willen. Juda is een heel liberaal volkje geworden. Ik ben vrij en jij bent vrij. Op zijn hoogst beperkt mijn vrijheid die van jou een beetje, maar daar komen we samen wel uit. Jeremia 17:27 *Maar als u niet naar Mij luistert door de sabbatdag te heiligen en door daarop geen last te dragen als u op de sabbatdag door de poorten van Jeruzalem binnenkomt, dan zal ik een vuur aansteken in zijn poorten; dat zal de paleizen van Jeruzalem verteren, en het zal niet geblust worden.* Het oordeel kan niet uitblijven.

Dit zegt de HEERE: Wacht u er voor om op sabbat goederen door de poorten van Jeruzalem naar binnen te brengen.

